

УДК 373.2
ББК 74.102
М79

Серія «ДНЗ. Вихователю»
Заснована 2007 року

М79 Морально-етичне виховання в ДНЗ [Текст] /уклад.
О. А. Шевцова, С. В. Ніколаєнко — Х. : ВГ «Основа»,
2016. — 176 с. — (Серія «ДНЗ. Вихователю»).

ISBN 978-617-00-2598-2.

Посібник містить розробки занять з морально-етичного виховання для дітей дошкільного віку. Основні завдання видання: формування етичних уявлень, розвиток моральної свідомості і саморегуляції, гуманних почуттів та емоцій, навичок моральних взаємин, моральної поведінки та моральних якостей.

Книга адресована педагогічним працівникам дошкільних закладів, студентам педагогічних вишів, гувернерам, батькам.

УДК 37.016
ББК 74.26

Навчальне видання

Серія «ДНЗ. Вихователю»

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ДНЗ

Укладач

Шевцова Олена Анатоліївна

Ніколаєнко Світлана Василіївна

Головний редактор *Н. Ф. Юрченко*

Технічний редактор *О. В. Лебедева*

Коректор *О. М. Журенко*

Підп. до друку 24.12.2015. Формат 60×90/16.

Папір газет. Гарнітура Шкільна. Друк офсет.

Ум. друк. арк. 11,00. Зам. № 16-01/18-05.

ТОВ «Видавнича група “Основа”»

61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66, тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

ISBN 978-617-00-2598-2

© Шевцова О. А., Ніколаєнко С. В., укладання, 2016

© ТОВ «Видавнича група “Основа”», 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ПРО МОРАЛЬ ЗНАТИ — НЕГАРАЗДІВ УНИКАТИ	8
Тема. Говори по справі, живи по совісті	8
Тема. Слухнянчики та непослухи	11
Тема. Толерантність і терпіння поряд ідуть	14
Тема. Брехнею світ пройде, а назад не вернешся	19
Тема. Мала причина, та гріх великий	22
Тема. Любов до Батьківщини в серці кожної людини	25
ДОБРІ СПРАВИ ТВОРИТИ І ЇМ РАДІТИ	28
Тема. Вдячність тому, хто дарує добро	28
Тема. Хто добре серце має, той усе здолає	31
Тема. Допоможемо мешканцям планети Зумба	35
Тема. Якби я мав килим-літак	37
Тема. Книга «Джерела доброти»	39
Тема. Чарівна квітка	42
Тема. Подарунок на Різдво	45
ГАРНИХ МАНЕР НАБУВАТИ, ВВІЧЛИВИМ СТАВАТИ	50
Тема. Троє мудрих-премудрих Гномичів	50
Тема. Чекаємо гостей	54
Тема. Перепросити завжди вмій	57
ДОРΟΣЛИХ ПОВАЖАТИ, ЧЕМНИМИ СТАВАТИ	61
Тема. Моя родина	61

Тема. Я люблю свою бабусю	63
Тема. Шануй старість	66
Тема. Про родину піклуватись будемо, нікого не забудемо	68
ДОВІРУ ПРОЯВЛЯТИ І СПІВПЕРЕЖИВАТИ	72
Тема. Любов до тварин	72
Тема. Чужого горя не буває	74
З дітьми дружно жити, їх розуміти	79
Тема. Друзів май та їх не забувай	79
Тема. Правила друзів	82
Тема. Про дружбу і друзів	85
Тема. Чарівна книга дружби	88
ПРИСМНО БУТИ АКУРАТНИМ	93
Тема. Себе оцінити, кращим зробити	93
Тема. Хто хвалиться, той кається	96
Тема. Не хвалися сам, нехай тебе похвалять інші	99
Тема. Менше обіцяй — більше роби	102
Тема. Хто дає, той має (про щедрість)	105
Тема. До країни Мрій підемо, квіточку Добра знайдемо	108
ДОДАТОК	113
Прислів'я	113
Важливі правила для дітей	114
Правила доброти	114
Правила чесності	114
Правила ввічливості	114
Правила скромності	115
Правила спілкування	115
Спілкуючись із домашніми	115
Як сісти до столу в гостях	115

Як сидіти на стільці	115
Правила пасажирів	116
Правила гарного настрою	116
Правила поведінки в громадських місцях	116
Правила цікавої дискусії	116
Правила диспуту	116
Принципи взаємовідносин	117
Щоб не виникла сварка	117
Щоб не було галасу	117
Щоб подобалося бути вдома	117
Коли я піду до школи	117
Щоб збільшити відчуття безпеки	117
Із друзями	118
Правила безпеки	118
Почуття компетентності (обізнаності)	118
Поради для встановлення контактів між людьми	118
Дидактичні ігри та вправи	119
Казки	122
ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТВОРІВ ДИТЯЧОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ	173
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	175

ПЕРЕДМОВА

У народі кажуть: «День починається з ранку, річка — з джерельця, а життя людини — з народження та дитинства». Видатний педагог В. О. Сухомлинський вважав, що виховати чемність, милосердя, людяність у дітей можна тільки добром і позитивним прикладом ставлення до всього, що нас оточує.

Одним із стратегічних завдань, зазначених у національній доктрині розвитку України у ХХІ столітті є формування високої моральної культури особистості. Морально-етичне виховання — це основа соціалізації дошкільника. Дитина має навчитись вливатись у компанію однолітків, домовлятися з ними, висловлювати свої побажання, враховувати інтереси інших. Ці найпростіші риси стають першою сходинкою на шляху розвитку загальнолюдських моральних якостей.

Становлення дитини як особистості відбувається досить рано. У процесі її розвитку мораль посідає дуже важливе місце. Проблема морально-етичного виховання, розвитку особистості, формування уявлень про моральність є дуже актуальною. Ми всі розуміємо, як важливо виховати дитину доброю, чуйною, врівноваженою.

Головні завдання роботи з морально-етичного виховання дітей дошкільного віку:

- збагачення наочно-чуттєвих уявлень дітей про моральні якості, чесноти та добру поведінку;
- сприяння розумінню того, яке велике значення має дотримання моральних правил та норм у житті кожної людини;
- закріплення вміння дотримуватись моральних правил та норм у повсякденному житті;
- виховання шанобливого ставлення, любові до родини, рідних, краю, Батьківщини, природи;
- навчання дітей розуміння позитивних і негативних вчинків, оцінювання їх.

Посібник містить конспекти занять, що сприятимуть ефективному засвоєнню морально-етичних норм поведінки дітей. Вони побудовані на ігрових сюжетах, містять ігри, творчі завдання, вірші, різні ситуації для аналізу. Матеріали дібрані таким чином, щоб уникнути суцільного моралізування. Тому рекомендовано

проводити короткі розмови з дітьми у повсякденному житті: читаючи художні твори, обговорюючи поведінку їхніх товаришів, однокласників. Доцільно використовувати в роботі вірші та прислів'я. Пропонований матеріал передбачає творчий підхід вихователів до занять. Педагог має створити атмосферу доброзичливості, відвертості, забезпечити відповідні умови для практичного застосування знань. Кожну дитину, навіть якщо вона поводить ся неправильно, треба захищати. Кожна дитина має почуватись успішною. Неприпустимо засуджувати малюків. Краще запитати: «Що треба зробити, якщо таке сталося?», «Що сказати тому, хто сказав неправду?», «А як почуваетесь ви, коли вам боляче?».

Якщо діти розповідатимуть про власний досвід, на заняттях пануватиме атмосфера довіри. Підмогою для морально-етичного виховання стануть також літературні твори. Використання прислів'їв, приказок, віршів, художніх творів допоможе зрозуміти, що вправлення недоброго вчинку починається вже тоді, коли дитина усвідомить, що її вчинок є недобрим. Метод порівняння вчинків дітей із вчинками літературних героїв особливо виправданий, коли йдеться про чуйність, скромність, чесність, справедливість. Наприкінці заняття важливо підбивати підсумки, щоб дати дітям можливість самостійно вирішити, як треба поводитися в тій чи іншій ситуації. Кожне заняття має приносити дітям почуття задоволення і викликати бажання спілкуватися, допомагати, розуміти.

Сподіваємось, що ця книга стане в пригоді тим, хто не байдужий до виховання дітей, адже майбутнє України безпосередньо залежить від збереження й відтворення традиційних моральних цінностей, ідеалів добра та любові.

ПРО МОРАЛЬ ЗНАТИ — НЕГАРАЗДІВ УНИКАТИ

Тема. ГОВОРИ ПО СПРАВІ, ЖИВИ ПО СОВІСТІ

Програмовий зміст: продовжувати формувати уявлення дітей про моральні якості людини; учити дотримуватися правил, установлених у суспільстві; виховувати почуття власної гідності, виховувати в дітей чесність, відповідальність за свої вчинки.

Матеріал: серця, вирізані з паперу, олівці, люстерко, скринька.

Словник: совість.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь демонструє дітям скриньку.

— У скринці лежить особливий і цікавий предмет. Особливий тому, що кожен, хто дивиться на нього, бачить зовсім не те, що побачив попередній товариш. Тож нехай кожен погляне на цей предмет, але за умови, що не скаже іншим, що побачив.

Діти по черзі дивляться в люстерко, яке приховане від очей інших дітей.

— То кого ви там побачили? (*Себе*)

— Так, діти, кожен із вас побачив у дзеркалі самого себе. А що ви можете розповісти про себе, про свої риси характеру? Які ви? (*Відповіді дітей.*)

— Усі ви розказали про найкращі свої риси, і ніхто з вас не назвав поганих. Я дуже рада, що ви всі гарні, чесні.

— Пропоную пограти в гру. Я називатиму вчинки, а ви визначатимете, добрі вони чи погані.

- Подякувати товаришеві за допомогу;
- нагрубити незнайомцеві;
- принести бабусі води;
- поступитися місцем у транспорті;
- нищити квіти в лісі;
- говорити погані слова;
- допомогти мамі полити квіти;
- дарувати щиру посмішку перехожим тощо.

— Голос, що підказує нам, які вчинки добрі, а які погані, — це і є наша совість. І совість підказує нам соромитися лихих вчинків і виправляти зло добром.

— Совість — це голос серця.

— Я хочу розповісти вам казку.

ГОЛОС СЕРЦЯ

Під дахом будинку Дмитрика сім'я ластівок звила собі гніздо. Дмитрикові подобались ластівки, і він часто думав: «От якби в моїй оселі жили такі пташки!»

Одного разу тато приставив до стіни хати драбину, щоб полагодити дах, і забув прибрати її. Побачив Дмитрик драбину і зрадив, що тепер зможе спіймати одну з пташок. Узяв він татів рибальський сачок і накрив ним гніздо. Вилетіла ластівка з гнізда — і затріпотіла в сачку.

Задоволений Дмитрик узяв ластівку і побіг із нею додому.

— Не бійся, — казав він, — тобі в мене буде добре, тобі в мене сподобається!

— Як ви вважаєте, чи сподобається ластівці жити у Дмитрика вдома? Чому?

Хлопчик сховав пташку за пазуху, сів біля вікна і замислився.

— Тук-тук-тук! — стукало серце хлопчика.

— Хто це стукає? — запитала ластівка.

— Це я, серце Дмитрика, — почула ластівка у відповідь.

— Знаєш, — поскаржилась вона, — Дмитрик хоче, щоб я жила в нього, а в моєму гнізді пташенята залишилися. Попроси свого господаря відпустити мене.

— Я раде було б тобі допомогти, — відповіло серце, — але в мене тихий голос, і мій господар не почує мене.

— Що ж робити? Невже я не побачу своїх пташенят?! — заплакала ластівка.

Її гіркі сльози проникли в серце Дмитрика, і від цього голос серця відразу ж став голоснішим.

— Тук-тук-тук, — застукало серце хлопчика щосили.

— Дмитрику, хіба ти не чуєш, як маленькі пташенята пищать без мами-ластівки?

Хлопчик підняв очі до вікна і прислухався.

— Це, мабуть, твої діти плачуть. Вибач, я забув, що тобі треба гудувати пташенят! — вигукнув хлопчик і випустив пташку у вікно.

Ластівка злетіла в небо і незабаром повернулася до гнізда.

Дмитрик вийшов у двір. Біля сходів сидів сусідський кіт і позирав хижо на ластівок.

— Йди звідси! Не смій чіпати пташок! — прогнав kota хлопчик.

Відтоді Дмитрик вирішив охороняти сім'ю ластівок, а коли тато повернувся з роботи, попросив його прибрати драбину.

— Як ви вважаєте, чому Дмитрик спочатку хотів спіймати ластівку, а потім охороняв її гніздо?

— Чому кажуть, що совість живе в серці людини?

— Чи можна по очах, голосу і жестах зрозуміти, яке в людини серце? Розкажіть як. (*Відповіді дітей.*)

Фізкультхвилинка «Горобці та кіт»

Вибирають ведучого — «хитрого ката». Він закриває очі. Інші діти — «горобчики» — стрибають навколо нього. За сигналом вихователя «горобчики» тікають, а «кіт» намагається їх спіймати. Якщо ведучий зловить одного з «горобчиків», інші учасники вмовляють «кота» його відпустити, наводячи для цього різні аргументи. Завдання «кота» — вибрати найбільш переконливого учасника. Потім ведучий змінюється, гра поновлюється.

— Як ви розумієте вислів «Жити по совісті»? (*Відповіді дітей.*)

— Щоб зрозуміти, послухайте вірш.

ЩО ТАКЕ СОВІСТЬ

— Мамо, що таке совість?

— Совість, донько, це повість

Про добрі справи, про добро —

Життя їх нам з тобою дало.

Хто живе по совісті —

Нікого не підведе.

Совість — скарб в душі твоїй,

Як промінчик світла в ній.

— Від якої біди може врятувати совість?

— Закрийте очі і попросіть свою совість розказати, якими з ваших вчинків вона задоволена, а якими — ні.

— Моє серце вміє розмовляти з іншими серцями. Зараз воно розмовлятиме з чийось сердечком. Послухаймо, про що говорять серця.

Вихователь по черзі підходить до дітей, встає поруч і розповідає про кожну дитину щось хороше.

— Кожен із вас отримає сердечко. Розмалюйте його кольорами вашої совісті. Якщо совість «чиста» — якого кольору буде сердечко?

Вихователь роздає дітям серця, вирізані з білого паперу. Діти виконують завдання.

— Працювати по совісті — означає намагатися виконати роботу якомога краще. Совість допомагає людині залишатися небайдужою до чужого горя та чужих проблем. Совість не дозволяє людині поводитись неправильно навіть тоді, коли її вчинків ніхто не бачить. Совість допомагає нам чинити справедливо. Наша совість допомагає боротися з гріхом, з негарними вчинками і думками. Адже це дуже важливо, щоб наші думки були чистими і добрими.

Якщо чесний ти із людьми і собою,
 І вогник палає у серці,
 Якщо ти живеш із добром і любов'ю,
 То вогник той совістю зветься.

Тема. СЛУХНЯНЧИКИ ТА НЕПОСЛУХИ

Програмовий зміст: формувати в дітей морально-вольові якості: дисциплінованість, самостійність, чесність, працьовитість, практичні навички поведінки серед людей, уміння контролювати свої емоції, прислухатися до порад дорослих і друзів; учити поводитися так, щоб не сваритися; виховувати слухняність, розсудливість, людяність, щирість.

Матеріал: склянки з водою, сіль, цукор, ложечки, люстерка.

Словник: непослух.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь

Добрий ранок, діти любі!
 Чи все гаразд у нашій групі?
 Ви довкола роззирніться,
 Одне одному всміхніться,
 Щоб ніхто не сумував,
 З усіма радів і грав!

— Бачу, всі у нас сьогодні веселі й доброзичливі, ніхто не плаче, не вередує, ні з ким не сперечається. Молодці! Але, на жаль, так є не завжди. Часом діти починають вередувати. А знаєте чому? Кажуть, що то навідується хвороба на ім'я Вередливість і наводить свої чари на всіх, на кого може. Діти відразу стають нестерпними, їм це і самим дуже не подобається, але вони нічого не можуть вдіяти — це ж чари! А вам доводилося колись зустрічатися з Вередливістю?

Бурчить собі сестричка —
 Така у неї звичка:
 — Надворі, — каже, — вітряно,
 І платтячко не випране,
 І росяна травичка,
 І гратись неохота... —
 Це знову на сестричку
 Напала вередота.
 (Т. Коломієць)

— Як ви вважаєте, чи існують ліки від вередливості? Сьогодні ми спробуємо разом з вами знайти їх. Але уявіть себе на місці

вередливої дівчинки. Візьміть люстерка і спробуйте показати вираз її обличчя. Чи подобається вам зараз ваше обличчя? Чому? *(Тому що воно похмуре, перекивлене, заплакане.)*

— Справді, приємніше дивитися на веселе обличчя, ніж на заплакане. Чи вмієте ви швидко змінювати настрої? От тільки-но був поганий, а тепер усе добре. Пограймо в гру.

Гра «Зміни настроїв»

Вихователь пропонує дітям відтворити мімікою, звуками, позами, жестами різні стани людини: сердитий, схвильований, здивований, радісний, дуже веселий.

— Часто на дітей нападає хвороба, що називається сваркою.

Два хлопчики маленьких за іграшку новеньку
Почали сперечатися: хто першим буде гратися.
Сварилися годину хлоп'ята за машину,
А потім як зчепилися, то не на жарт побилися.
Аж поки пес кудлатий не став на них гарчати.
Страшенно він сердитий, коли сваряться діти.
Заклякли з переляку маленькі розбишаки.
І припинили бійку Сергійко та Андрійко.
Так іноді гарчання слугує вихованню!

— Чи сваритесь ви між собою? Як ви миритесь?

— Пропоную вам вивчити нову мирилку.

Не сваріться, помиріться,
Дайте одне одному
Та обидві рученьки, помиріться!

— У народі кажуть, що чим розумніші люди — тим менше проблем. Краще жити в мирі та злагоді. А ще треба уникати «жахливих слів».

Дівчинка гарненька,
Хлопчик чепурненький
Посварились у дворі,
Щось не поділили в грі.
— Ти дурна!
— Ти дурень сам!
— Ну, тобі я зараз дам!
Так кричали діти,
Що здійнявся вітер.
Сонечко злякалося —
В хмару заховалося.
І пожовкла вся трава,
Бо отруйні ті слова.
Геть побігло літо,
На малят сердите.

Листя враз попадало,
 Випав сніг. Зима настала.
 Є слова жахливі.
 Є слова лайливі.
 Не повинні діти
 Слів тих говорити!

— Іноді люди можуть казати образливі, лайливі слова одне одному, батькам, рідним. Чи приємно їх слухати — дізнаємося з досліду. Уявімо, що наше спілкування з людьми — це вода, а образливі слова — це сіль. Покладіть у склянку з водою ложку солі, ретельно розмішайте і скуштуйте. Ну як? Смачно? Так само і чути образливі слова неприємно. А чи можна сказане слово повернути назад? Спробуйте ложечкою дістати сіль зі склянки. Ну що? Виходить? У народі кажуть: «Слово — не горобець, вилетить — не спіймаєш». Тепер покладіть у другу склянку цукор і уявіть, що ви кажете людині приємні слова. Чи смачна стала вода? То який можна зробити висновок?» У народі кажуть: «Ласкаве слово краще за цукор і мед».

— Небезпечною та підступною є хвороба, що називається «вихваляння».

Жабенятко квакає,
 Каченятко крикає,
 Курка кудкудакає,
 А хлопчина якає.
 Вихваляється маля,
 Тільки й чути: «Я, я, я...
 Я все можу, я все знаю,
 Я усіх випереджаю!»
 Слід сказати вихвалятку: «Відпочинь, не якай».
 Припини хоч на хвилинку самовихваляння,
 Пригадай, що в алфавіті буква «я» — остання!

— Зараз ви відповідатимете на мої запитання, піднімаючи руки і голосно кажучи «Я», коли вважаєте за потрібне.

Хто не любить нудьгувати?
 Полюбляє довго спати?
 Одяг хто свій береже?
 Під стілець його кладе?
 Книги вдома хто читає?
 Сторінки з книг вириває?
 А поводитьсь хто чемно?
 А кричить хто неприємно?
 Піднімайте руки, діти,
 Хто не любить з вас дружити!

— Я ще чула про жахливу хворобу, яка називається «лінь». Від неї дуже важко вилікуватися. На неї захворіла Катеринка.

Вихователь читає вірш, а діти інсценують.

Тим батькам нелегко жити, у яких ледачі діти.
 Ось, наприклад, є родина, де зростає Катерина.
 Як це сталося — не знаю, але, кажуть, так буває:
 Спершу лінь на світ з'явилась, потім Катя народилась.
 Дівчинка така ледача, що батьки від неї плачуть,
 Бо вона в садку і вдома робить все лише поволі:
 Ходить, пише, прибирає, їсть, взувається, читає...
 Рухи Каті — мов одно уповільнене кіно.
 Їсти сяде, встромить ложку, покуштує з неї трошки.
 Суп чи борщ, чи манну кашу, по тарілці їх розмаже.
 Поведінкою Катруся вже замучила бабусю,
 Маму, дідуся і тата — всі почали нервувати.
 Бо не знали, що робити, як їм поруч з Лінню жити.
 Першим здогадався тато: треба з Лінню воювати!
 Тато був колись солдатом, знав прийомів він багато.
 З Лінню воював, як міг, і, нарешті, перемиг.
 Лінь скрутив, запахав в торбину та в глибоку річку вкинув.
 З того часу Катерина — просто золота дитина.

— Чи хворіють лінощами діти в нашій групі? Розкажіть, як ви працюєте, як допомагаєте дорослим, які добрі справи робите.

— Молодці, діти! Ви багато сьогодні зрозуміли, знайшли ліки від незвичайних хвороб. Бажаю вам не хворіти ні лінню, ні сваркою, ні жакливими словами і пам'ятати народну мудрість: «Краще маленьке діло, ніж велике безділля».

— Бажаю вам бути здоровими, розумними, добрими та слухняними.

Тема. ТОЛЕРАНТНІСТЬ І ТЕРПІННЯ ПОРЯД ІДУТЬ

Програмовий зміст: створювати сприятливі умови для формування морально-етичної компетентності; учити співчувати, співпереживати; формувати вміння оцінювати свої вчинки та вчинки інших; виховувати миролюбність.

Матеріал: картинки із зображенням костюмів, будинків народів світу, віник із лозинок, прислів'я та приказки про дружбу; ілюстрації із зображенням казкових героїв.

Словник: толерантність.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь

Різні в світі є країни,
 Різні люди є у світі,

Різні гори, полонини,
Різні трави, різні квіти.

— Діти, ми з вами живемо на великій планеті. Як вона називається?

— Правильно, наша планета називається Земля. На нашій планеті багато різних країн, де живуть люди з різним кольором шкіри. Вони говорять різними мовами. У кожного народу своя культура: пісні, казки, одяг, звички, ігри, навіть будинки в різних народів різні. Подивіться на картинки: як багато народів у світі, які у всіх красиві костюми! Щоб на Землі панував мир, ми всі маємо приймати інших такими, якими вони є, поважати їх і жити з ними в злагоді. Діти, як ви розумієте вислів «жити в злагоді»? Це означає дружити чи сваритися? (*Відповіді дітей.*)

— Правильно, жити в згоді — жити разом і дружно, не сваритися, поважати і розуміти одне одного. А як ви ставитеся до своїх рідних, братів і сестер?

— Які ви молодці! Дуже важливо захищати і оберігати одне одного. Зараз я вам розповім одну притчу.

Діти сідають на килим півколом. Вихователь розповідає притчу.

БАТЬКО І СИНИ

Жили батько й сини. Сини не жили в згоді один з одним, сварилися, не слухалися батька. Тоді батько звелів принести віник і каже: «Зламайте!» Скільки сини не билися — не могли зламати віник. Тоді батько розв'язав віник і велів зламати по лозині. Сини легко переламали їх по одній. Батько каже: «Так і ви: якщо у згоді житимете, ніхто вас не здолає, а якщо сваритиметесь та все нарізно — вас усякий легко погубить».

Бесіда за змістом притчі

— Про що ця казка?

— Чого батько хотів навчити своїх синів?

— Правильно, батько хотів, щоб брати не сварилися, жили в дружбі, злагоді. Спробуємо і ми зламати віник.

Діти по черзі беруть віник у руки і намагаються зламати його.

— Не виходить? Спробуйте ще раз. Ніяк? Тоді я розв'яжу віник і роздам вам лозинки. Спробуйте зламати.

Вихователь роздає кожній дитині по лозинці.

— Ось як легко і просто ви зламали їх. Якщо ми з вами житимемо дружно і в згоді і як лозинки триматимемось купи, то нас не зможе перемогти зло. А якщо ми сваритимемось і все робитимемо поодиноці, нарізно, то будь-хто зможе нас образити і нашкодити нам. Ось якої мудрості навчила нас казка.

— Зараз я пропоную трохи відпочити.

Фізкультхвилинка

Що ж, мабуть, прийшла пора
Трохи відпочити.
Хочу я на фізхвилинку
Всіх вас запросити.
Раз — підняли руки вгору,
Два — схилились всі додолу.
Руки в боки! Скік-скік-скоки!
Нахилились.
Повернулись,
Одне одному всміхнулись.
Покрутились вправо, вліво —
Щоб нічого не боліло.
Раз, два, три, чотири!
Набираємося сили.
Нахились, повернись,
До товариша всміхнись.

— Пригадаймо інші казки. Я впевнена, що всі вони можуть навчити нас мудрості і добра. Чи всі пам'ятають казку «Ріпка»? Про що в ній ідеться?

— Як дід зміг витягти ріпку?

— Правильно, у казці розповідається про те, як складно витягти ріпку. Сам дід не зміг впоратися, і навіть удвох із бабою не вдалося це зробити. Тільки коли зібралося багато помічників, вдалося витягти ріпку.

— Отже, ми можемо сказати, що казка «Ріпка» — про дружну і міцну сім'ю і про спільну роботу.

— Є така приказка: «Усі за одного, а один за всіх — тоді і в справі буде успіх».

Розподіліться на підгрупи і складіть модель казки за допомогою геометричних фігур.

Діти викладають модель казки: овал — ріпка, квадрат — дід, великий трикутник — баба, маленький трикутник — онучка тощо.

— Ви всі прекрасно знаєте казку Г. Андерсена «Снігова королева». У цій казці ми бачимо інший приклад. Тендітна дівчинка Герда, заради любові до свого брата Кая, готова принести себе в жертву. Щоб урятувати Кая від чарів злої Снігової королеви, розтопити його крижане серце, маленька дівчинка долає всі труднощі на своєму шляху. Пригадаймо, хто допоміг Герді врятувати Кая.

— Правильно, їй допомагають друзі: ворон і ворона, маленька розбійниця, олень. А що ще допомагає Герді? Поміркуйте, що вона відчуває до Кая? Вона жаліє його чи ображається, що він поїхав зі Сніговою королевою?

— Правильно, головні її помічники — це любов, дружба, співчуття, почуття взаємодопомоги. Завдяки цим почуттям маленька дівчинка змогла подолати всі перешкоди на своєму шляху і своїми сльозами розтопила крижане серце друга. Нехай і в наших серцях живуть такі прекрасні почуття до наших рідних, друзів, до всіх, хто нас оточує.

— Які приказки можна дібрати до цієї казки?

- Без друга в житті туго.
- Друг пізнається в біді.
- Не май сто рублів, а май сто друзів.

Вихователь показує ілюстрації до казки «Гидке каченя».

— Чи здогадалися, яка це казка?

— Так, це казка «Гидке каченя», яка вчить бути добрим і сильним у будь-якій ситуації. Маленький лебідь був негарним і незграбним, усі з нього сміялися, принижували його, гнали геть. Він був дуже самотній. Але, незважаючи на це, він залишився добрим. За свої страждання він був нагороджений — перетворився на прекрасного лебедя!

— Як ви вважаєте, як потрібно ставитись до тих, хто на вас не схожий? Хто слабший за вас? Хто негарний?

— Справді, усі люди різні, але всі заслуговують на повагу, допомогу, співчуття. До всіх треба ставитись однаково добре. Тоді і до вас будуть ставитись так само.

— Розгляньте ілюстрації із зображенням казкових героїв.

Вихователь демонструє ілюстрації до казок.

— Які герої викликають у вас жалість?

— Хто з казкових героїв вам не подобається? Чому?

— На якого казкового героя ви хотіли б бути схожими?

— Багато казок склали різні народи і написали письменники, але всі вони вчать нас толерантності. Слово «толерантність» означає дружбу, терпиме ставлення до інших, взаєморозуміння, співчуття, допомогу і любов між людьми. Казка вчить, що світ ділиться на хороших і поганих людей, тварин та інших істот. Але добрих завжди більше, і їм завжди щастить. Казка вчить не боятися труднощів. У казкових героїв завжди багато друзів: людей, звірів, риб, птахів. Вони ніколи не відмовляють у допомозі.

— Пропоную вам відгадати загадки і сказати, чого вчить нас та чи інша казка.

- Стоїть півник на печі,
Їсть смачненькі калачі.
Тут лисичка прибігає.
Мерщій півника хапає.

- Як називається ця казка?
- Яке лихо трапилося і чому?
- Як ви вважаєте, чого навчає нас ця казка?
 - Бабуся онучку дуже кохала.
Шапочку червону їй подарувала.
Дівчинка ім'я забула сказати.
Ну, відгадали, як її звати?
- Як повівся вовк?
- Чи можна назвати його толерантним? Чому?
 - І від діда він утік,
І від баби він утік,
А від лисички втекти не зміг.
- Чи добре повівся колобок?
- Чи хвилювалися дід із бабою?
- Чим закінчилися пригоди колобка?
 - Цапки на місточку зустрілись,
Посварилися, побились
Та й у річку звалились.
- Чи можна назвати цапків толерантними?
- Як їм треба було поводитись?
 - Була на болоті зелена, бридка,
А стала прекрасна й розумна така.

— Казка вчить ніколи не судити про людей за їх зовнішнім виглядом. Згадайте, як Іван-дурень виявився Іваном-царевичем, Царівна-жаба — Царівною Прекрасною, а гидке каченя — красивим лебедем. Казка вчить нас шанувати своїх батьків, любити і захищати свою Батьківщину, як Котигорошко. З казок ми дізнаємося, що не можна бути жадібним, не можна обманювати, не можна зраджувати друзів, не можна бути злим і жорстоким. Та головне — казка вчить, що добро завжди повертається до того, хто допомагає іншим. Добро завжди перемагає що?

- Правильно, у казках добро завжди перемагає зло.
- Яких висновків ми сьогодні дійшли?
- Які цінності є в нашому житті?
- Які почуття допомагають нам у житті?

— Правильно, жити і дружити нам допомагають любов, дружба, доброта, милосердя, вірність, взаємодопомога, толерантність. Пам'ятайте, що ваше життя і життя людей, які вас оточують, залежатиме від того, які з цих цінностей стануть головними у вашому житті.